

Mágneses körök

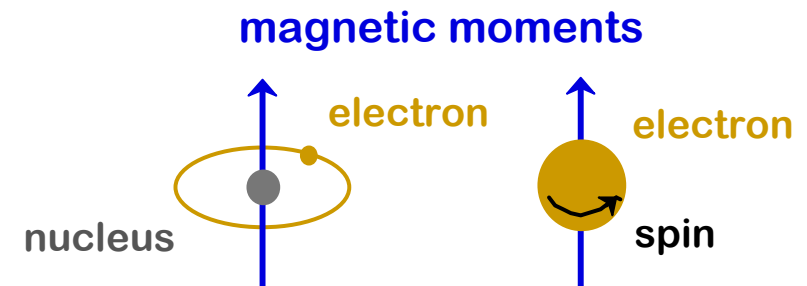
Fizikai alapok

Mágneses tér

Az elektromosan töltött részecskék között az elektrosztatikus kölcsönhatás mellett mágneses kölcsönhatás is létezik. Ez a kölcsönhatás kapcsolatban áll a töltött részecskék mozgásával. Ez a gyakorlatban legkönnyebben az árammal átjárt vezetők esetében érzékelhető, ahol a kölcsönhatás a töltéshordozók kollektív mozgásának hatásaként jön létre.

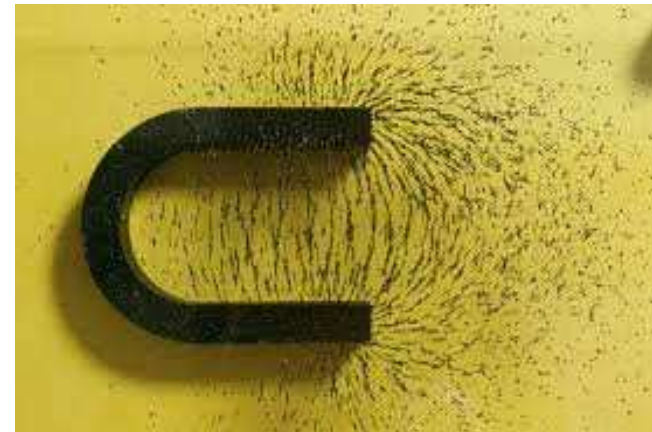
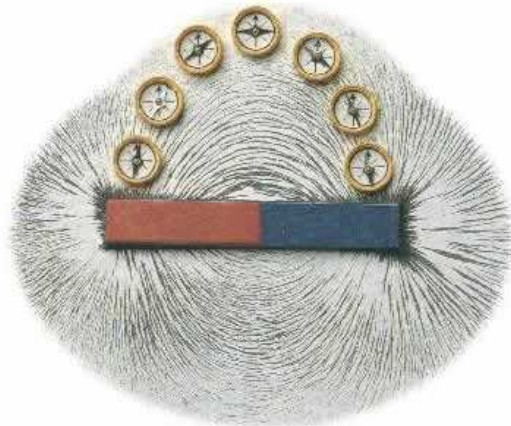
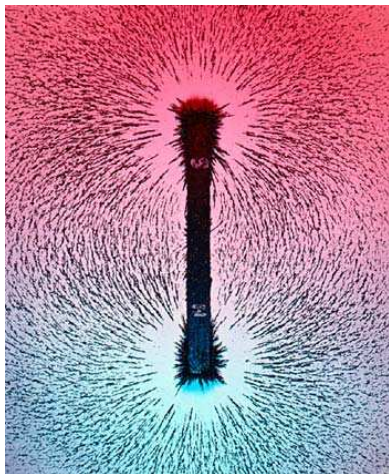
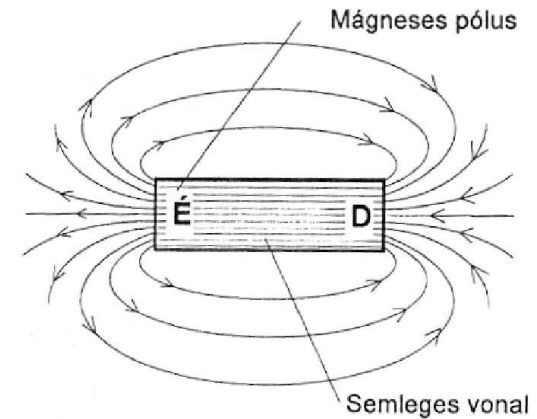
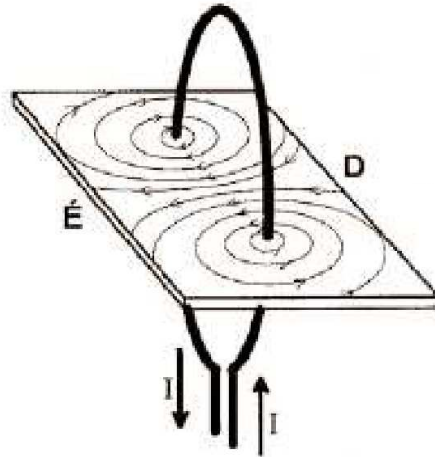
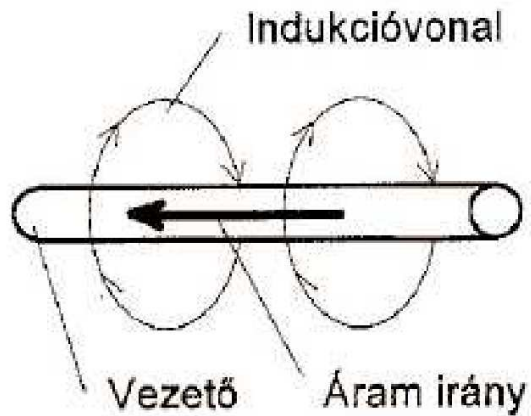
Mágneses kölcsönhatás lép fel az állandó mágnesek esetében is az elektronok köráramának és saját mágneses momentumaiknak, ill. az atommagok mágneses momentumainak eredményeként.

A mágneses kölcsönhatást mágneses erőter segítségével írják le. A kölcsönhatás úgy értelmezhető, hogy a mozgó részecskére a másik mozgó részecske által létrehozott mágneses tér hat, hasonlóan az elektrosztatikus kölcsönhatáshoz, ahol a töltött részecskére a másik töltött részecske elektromos tere fejt ki erőt.

Erővonalak

A mágneses teret az elektromos térhez hasonlóan erővonalakkal szemléltetik.

A mágneses erővonalak mindig önmagukban záródnak (hurkot képeznek), nincs mágneses töltés, amin végződnének – a mágneses tér örvényes.

Mágneses mennyiségek

A mágneses teret szintén két vektormennyiség jellemzi: a mágneses térerősség **H** és az indukció **B**. Az indukció az erővonal sűrűségnek felel meg. Azon erővonalak számát, amelyek egy adott felületen mennek át, fluxusnak nevezik. A fluxus az indukciónak az adott felület szerinti integrálja:

$$\Phi = \int_A \mathbf{B} d\mathbf{A}$$

Homogén mágneses tér esetén, ha az erővonalak merőlegesek a felületre, a fluxus megegyezik az indukció és a felület szorzatával:

$$\Phi = BA$$

A mágneses térerősség arányos az indukcióval:

$$\mathbf{B} = \mu_0 \mu_r \mathbf{H}$$

ahol μ_0 a vákuum permeabilitása, μ_r a teret kitöltő anyag relatív permeabilitása. A mágneses térerősség zárt görbe szerinti vonalintegrálja a zárt görbe által meghatározott áramok eredőjével egyezik meg, amit gerjesztésnek (Θ) nevezünk (gerjesztési törvény):

$$\oint_l \mathbf{H} d\mathbf{l} = \Sigma \mathbf{I} = \Theta$$

Erőhatás

Az elektromos térrel ellentétben nem a mágneses térerősséggel, hanem az indukcióval arányos az erőhatás.

Az árammal átjárt vezetőre mágneses térben ható erő:

$$\mathbf{F} = I \cdot (\mathbf{I} \times \mathbf{B})$$

ahol l a vezető hossza, $\mathbf{I}$ az áramerősség és $\mathbf{B}$ az indukció.

A mágneses térben mozgó töltött részecskére ható erő:

$$\mathbf{F} = Q \cdot (\mathbf{v} \times \mathbf{B})$$

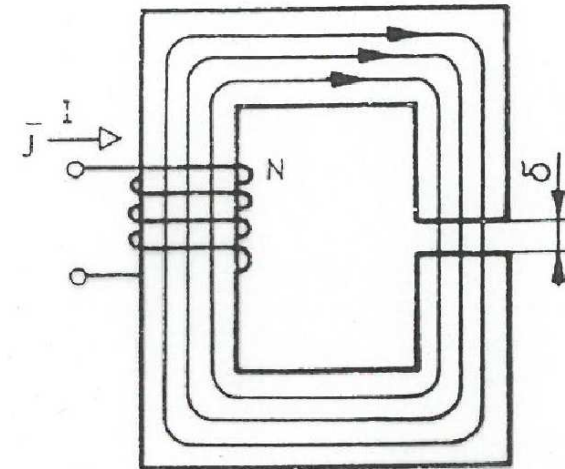
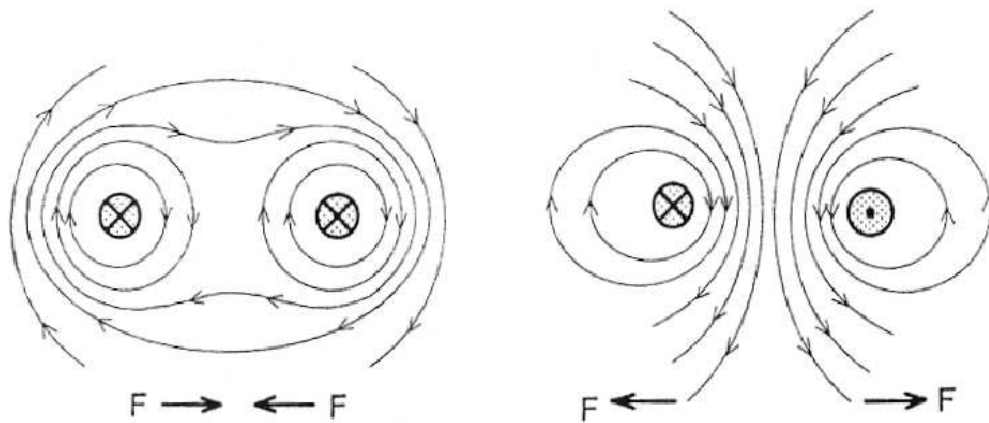
ahol Q a részecske töltése, $\mathbf{v}$ a részecske sebessége. Mivel a részecskére ható erő merőleges a sebességre, a részecske nem gyorsul, nem változik az energiája, csak az iránya változik meg. A mágneses térre merőleges irányban belépő részecske körpályára, míg a ferde irányban belépő részecske spirális pályára áll. Az indukcióvonalakkal párhuzamosan mozgó részecskére nem hat erő.

Erőhatás (2)

Az árammal átjárt vezetők között vonzó vagy taszító erő lép fel:

$$\mathbf{F} = \mu_0 \mu_r (\mathbf{I}_1 \cdot \mathbf{I}_2) / 2\pi R$$

ahol $\mathbf{I}_1$ és $\mathbf{I}_2$ a vezetékekben folyó áram, R a vezetékek távolsága.

A mágneses anyagok légrésében fellépő összehúzó erő:

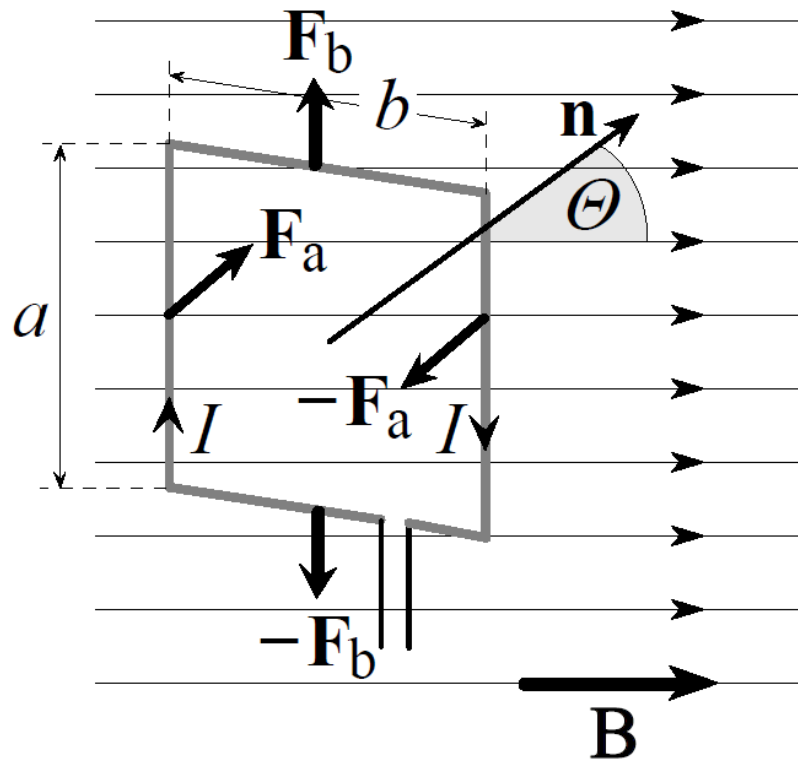
$$\mathbf{F} = B^2 A / 2\mu_0$$

ahol A a mágneses anyag keresztmetszete.

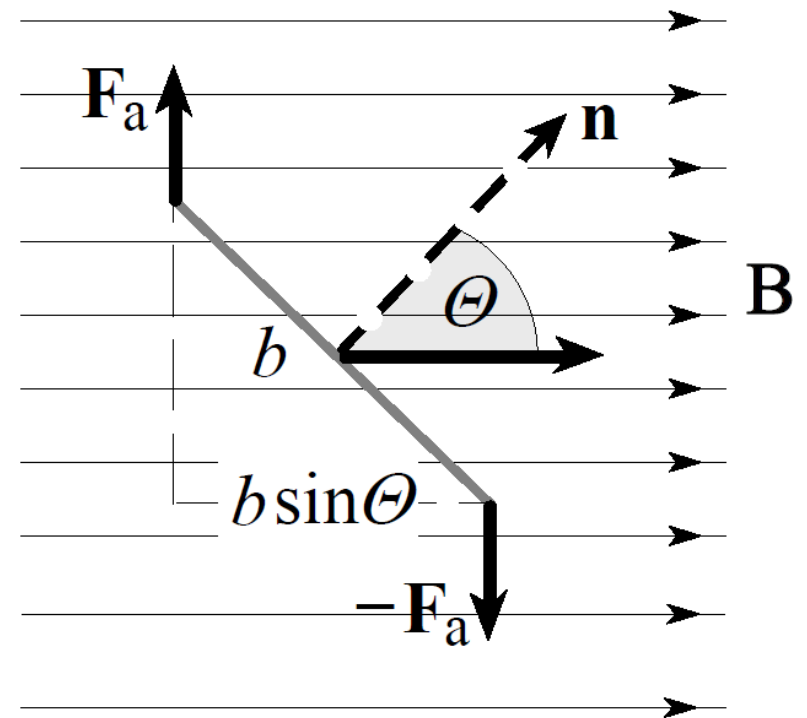
Erőhatás (3)

Árammal átjárt hurokra a mágneses térben forgatónyomaték hat, ami a térre merőleges irányba fordítja:

$$\mathbf{M} = IBA \sin \Theta$$

Oldalnézet

Felülnézet

Az eltolási áram – Maxwell I. törvénye

Nemcsak az elektromos áram, hanem az elektromos erőter, nevezetesen az elektromos eltolás változása is mágneses teret hoz létre. Az elektromos eltolás idő szerinti deriváltját eltolási áramsűrűségnek nevezik:

$$J_D = dD/dt$$

ahol J_D az eltolási áramsűrűség

Az eltolási áram hatásának figyelembe vételével a gerjesztési törvény:

$$\oint_I H dl = \int_A J dA + \int_A \frac{\partial D}{\partial t} dA$$

Ez Maxwell első törvénye (integrált alak), amelyik megmutatja, hogy mind a vezetési áram, mind az eltolási áram (a két fajta áramsűrűségnek a zárt görbére kifeszített felület szerinti integrálja) mágneses örvényteret létesít.

Indukció, önindukció – Maxwell II. törvénye

A mágneses tér változása viszont örvényes elektromos teret hoz létre, amelynek nagysága a fluxusváltozás sebességével (az indukcióváltozás sebességének a zárt görbére kifeszített felület szerinti integráljával) arányos (Maxwell második törvénye integrált alakban):

$$\oint_l \mathbf{E} d\mathbf{l} = - \int_A \frac{\partial \mathbf{B}}{\partial t} d\mathbf{A}$$

Ennek eredményeként a hurokban feszültség keletkezik, ha megváltozik az általa körbefogott fluxus:

$$u_i = d\Phi/dt$$

Ez az indukció jelensége. Ha a fluxusváltozás a hurokban folyó áram változásának a következménye, akkor is keletkezik feszültség, amely az áramváltozás ellen hat - önindukció. Az önindukciós feszültség arányos az áram idő szerinti deriváltjával:

$$u_i = -L \cdot di/dt$$

Az L arányossági tényezőt önindukciós tényezőnek vagy induktitásnak nevezik.

A vezetékeknél fellépő szkinhatás az önindukció következménye.

Indukció vezetékben és tekercsben

A vezetékben feszültség indukálódik, ha mágneses térben úgy mozgatjuk, hogy metszi az erővonalakat. Az indukált feszültség:

$$u_i = \mathbf{B} \times \mathbf{v} \times \mathbf{l}$$

ahol v a sebesség és l a vezeték hossza.

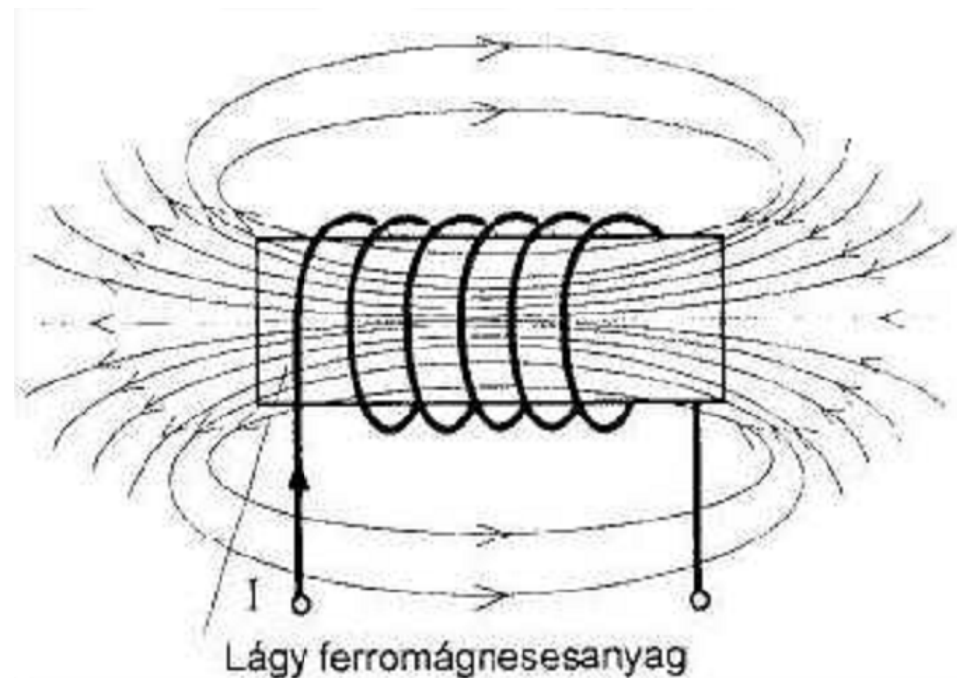
Tekercsben minden egyes menetben $d\Phi/dt$ feszültség indukálódik, ezért az indukált feszültség a tekercs végein:

$$u_i = N \cdot d\Phi/dt$$

ahol N a menetszám.

A mágneses tér energiasűrűsége

$$w = W/V = 1/2 \cdot \mathbf{H} \cdot \mathbf{B} = B^2 / (2\mu_0\mu_r)$$

Maxwell III. és IV. törvénye

Az elektromos eltolás vektor forrásai a valódi elektromos töltések. Az eltolás zárt felület szerinti integrálja megegyezik a töltéssűrűségnek a felület által bezárt térfogat szerinti integráljával (Maxwell harmadik törvénye integrált alakban):

$$\oint_A \mathbf{D} d\mathbf{A} = \int_V \rho dV$$

azaz az A felület által bezárt V térfogatba belépő és kilépő eltolási erővonalak algebrai összege megegyezik a térfogatban lévő töltések algebrai összegével.

Ha egy állandó mágnes eltörik, a törött darabok hasonlóan viselkednek, mint az egész viselkedett: mindkettőnek van északi és déli pólusa. Nincsenek valódi egymástól elválasztható mágneses töltések - a mágneses indukcióvektor tere forrásmentes (Maxwell negyedik törvénye integrált alakban):

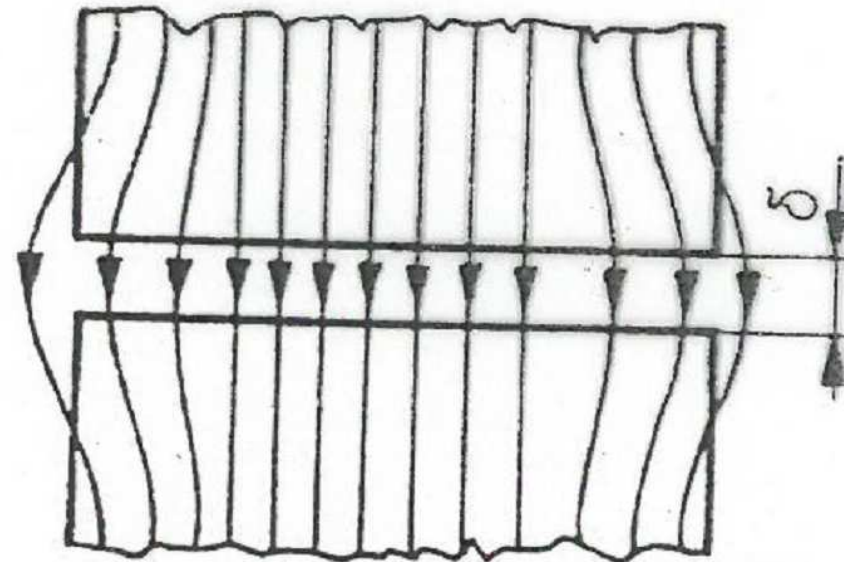
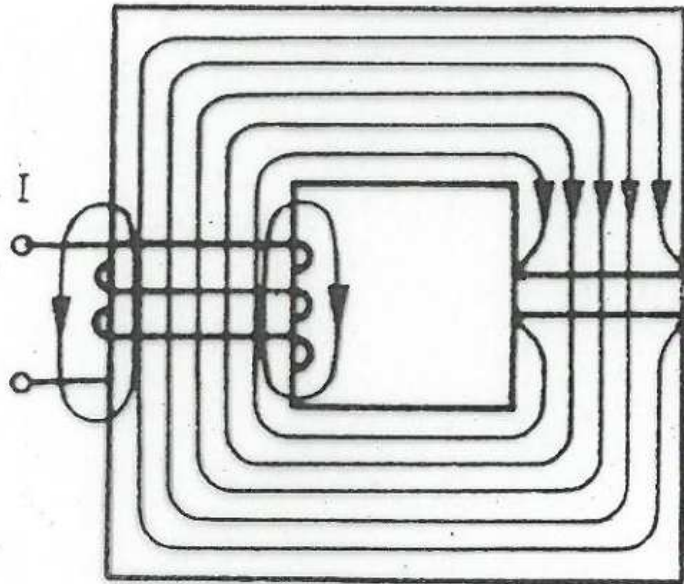
$$\oint_A \mathbf{B} d\mathbf{A} = 0$$

azaz az A felület által bezárt V térfogatba belépő és kilépő mágneses indukcióvonalak algebrai összege nulla.

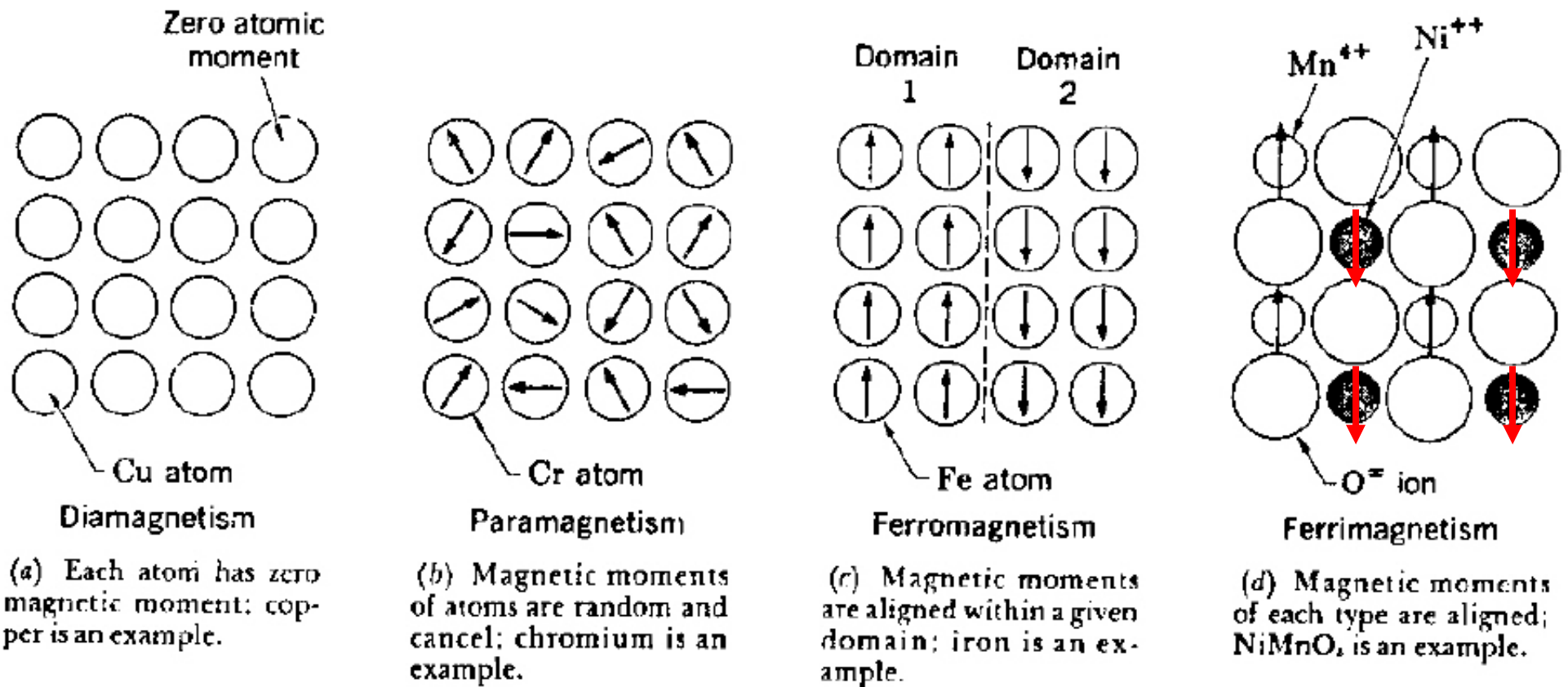
Az anyagok hatása a mágneses térre

Ha egy anyagot mágneses térbe helyezünk, vagy vonzza (összegyűjti, vezeti) vagy taszítja (szórja) a mágneses erővonalakat az atomok eredő mágneses momentumai és azok elrendeződésének függvényében.

A mágneses térrel történő kölcsönhatás szerint megkülönböztetnek erősen (ferro- és ferrimágneses anyagok) vagy gyengén mágneses anyagokat (dia- és paramágneses anyagok).

Az anyagok felosztása mágneses tulajdonságaik alapján

FIGURE 12-15 Schematic illustrations of the atomic origins of the four types of magnetic behavior. No external magnetic field is present.

Diamágneses anyagok

Cu, Bi, C, Ag, Au, Pb, Zn, stb.

Az atomoknak nincs saját mágneses momentumuk. Az atomok körül keringő elektronok pályája precesszál a mágneses tér hatására, ami csökkenti a mágneses indukciót az anyagon belül. Taszítja a mágneses erővonalakat. Minden anyagban jelen van, de a para-, ferro- és ferrimágneses anyagokban elhanyagolható a hatása.

$$\mu_r = 0,9999 - 0,99999999$$

Paramágneses anyagok

Al, Cr, K, Mg, Mn, Na, stb.,

Az atomoknak van saját mágneses momentumuk. Külső mágneses térrel egyező irányú belső tér alakul ki, mert az atomok rendezetlen mágneses momentuma kissé befordul a tér irányába.

$$\mu_r = 1,00001 - 1,1$$

Ferromágneses anyagok

Vas, nikkell, kobalt, néhány ritka földfém, ötvözetek.

Az atomoknak van saját mágneses momentumuk. Makroszkopikus tartományokon (domének) belül a szomszédos atomok mágneses momentumai azonos irányban állnak (kvantummechanikai effektus: kicserélődési kölcsönhatás). Az egyes domének mágneses momentumai különböző irányokban állnak.

Adott kristályszerkezethez kötődik – átkristályosodáskor eltűnik: csak szilárd anyagokban, csak a Curie hőmérséklet alatt.

Külső mágneses térrel egyező irányú belső tér jön létre a doménfalak mozgása miatt: a külső térrel kis szöget bezáró domének híznak a többi domén rovására. Nem lineáris összefüggés B és H között, hiszterézis.

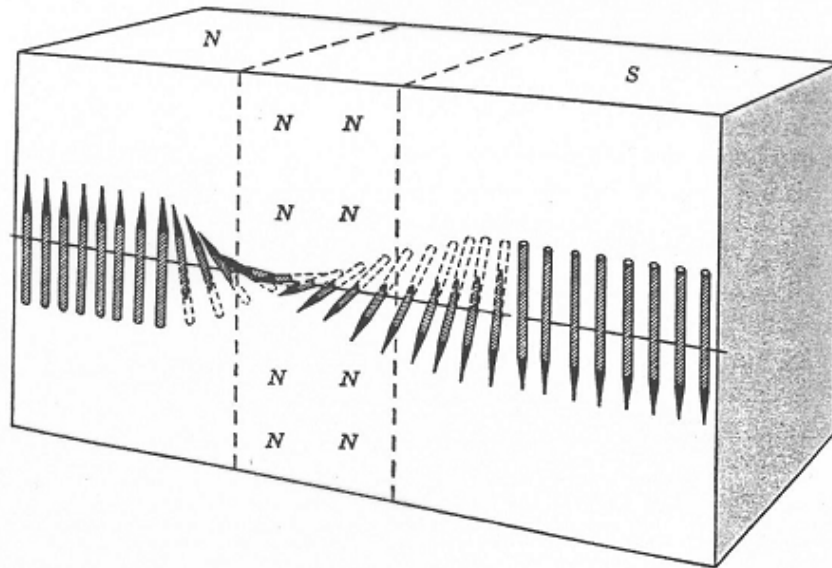
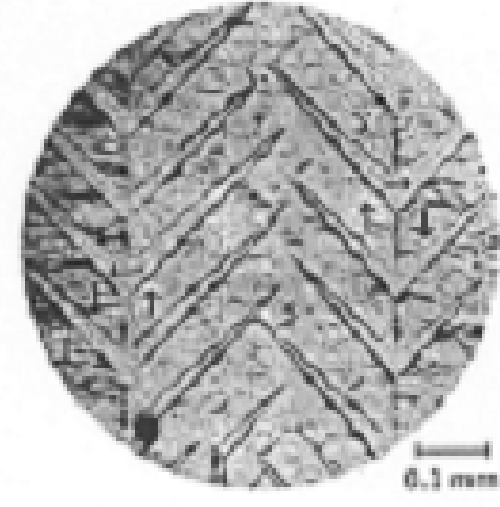
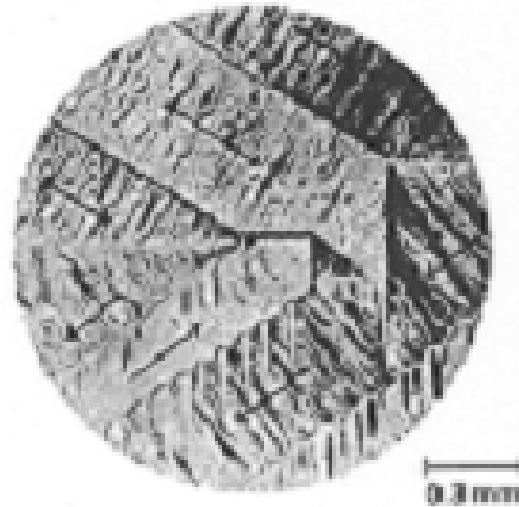
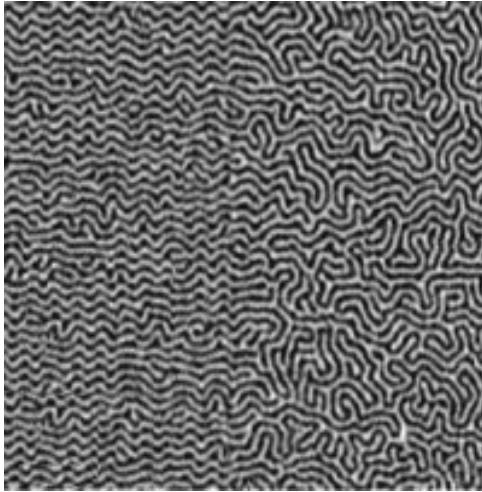
$$\mu_r = 10^6$$

Ferrimágneses anyagok

Vegyes oxidok: $MO_nFe_2O_3$, ahol M fém, pl. Ni, Al, Zn, Mg, Ba, de Fe is (Fe_3O_4).

A két fajta fém mágneses momentuma antiparallel a doménen belül, de az egyik nagyobb, így van eredő mágneses momentum, erős mágnesesség.

Domének

Antiferromágnesek

A ferritekhez hasonló mágneses szerkezetűek, de az antiparallel mágneses momentumok megegyeznek egymással, kölcsönösen kioltják egymás hatását.

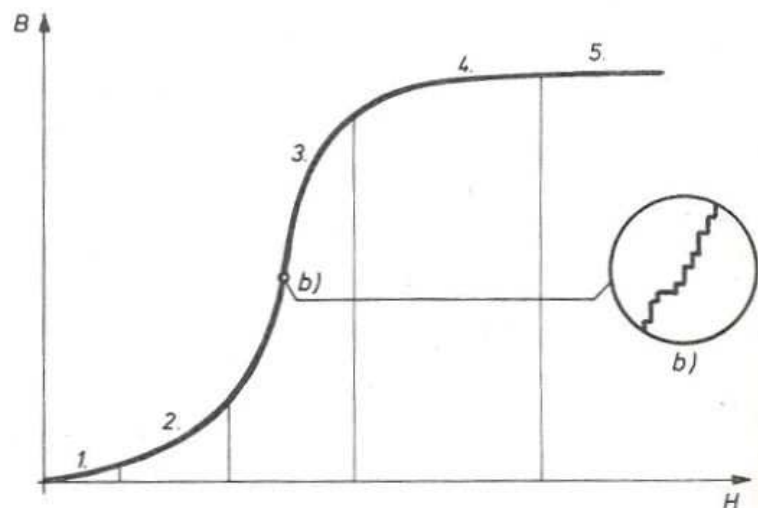
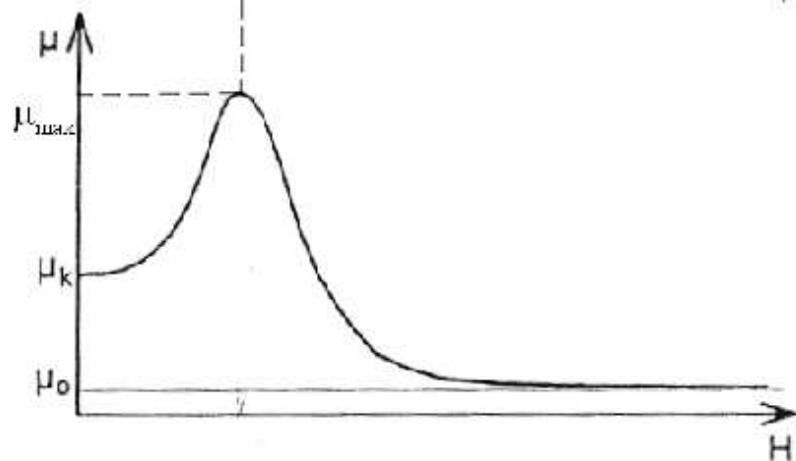
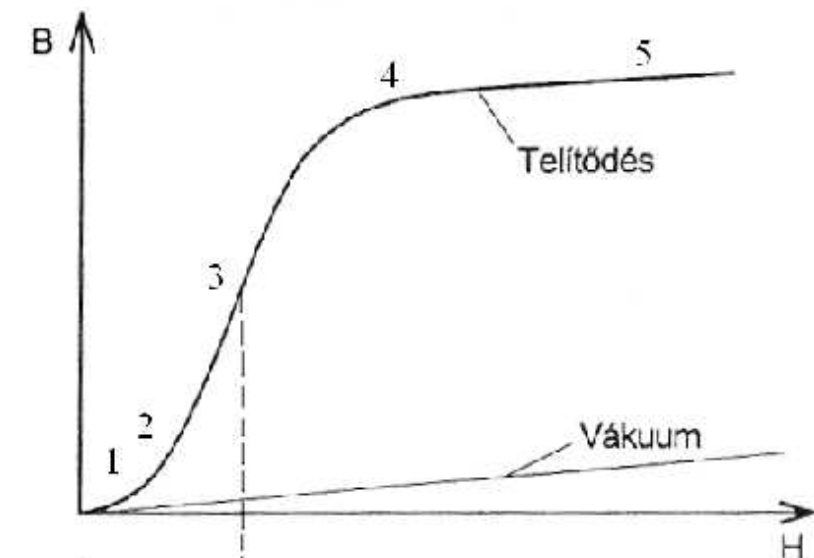
Az elektromos és a mágneses tér összehasonlítása

Az erőtér neve		Elektromos tér	Mágneses tér
Az erőtér fizikai jellemzői	Térerősség	Elektromos térerősség (jele E , mértékegysége V/m)	Mágneses térerősség (jele H , mértékegysége A/m)
	Fluxussűrűség	Elektromos indukció/eltolás (jele D , mértékegysége As/m ²)	Mágneses indukció (jele B , mértékegysége Vs/m ² (Tesla))
	Kapcsolatuk	$D = \epsilon_0 \epsilon_r E$	$B = \mu_0 \mu_r H$
Nyitott erővonal	Forrás és nyelő	Van	Nincs
	Kelti	Elektromosan töltött részecske	-
Zárt erővonal	Hurok	Van	Van
	Kelti	Mágneses tér változása	Elektromosan töltött részecske mozgása (elektromos áram) vagy elektromos tér változása
Árnyékolása		Faraday-kalitkával (a vezető belsejében az elektromos térerősség csak 0 lehet)	Vastag vasburokkal (csak a törési törvény használható ki)

A ferro- és ferrimágneses anyagok tulajdonságai

Mágnesezési görbe

Erősen nemlineáris.

Szakaszai:

1 – lineáris

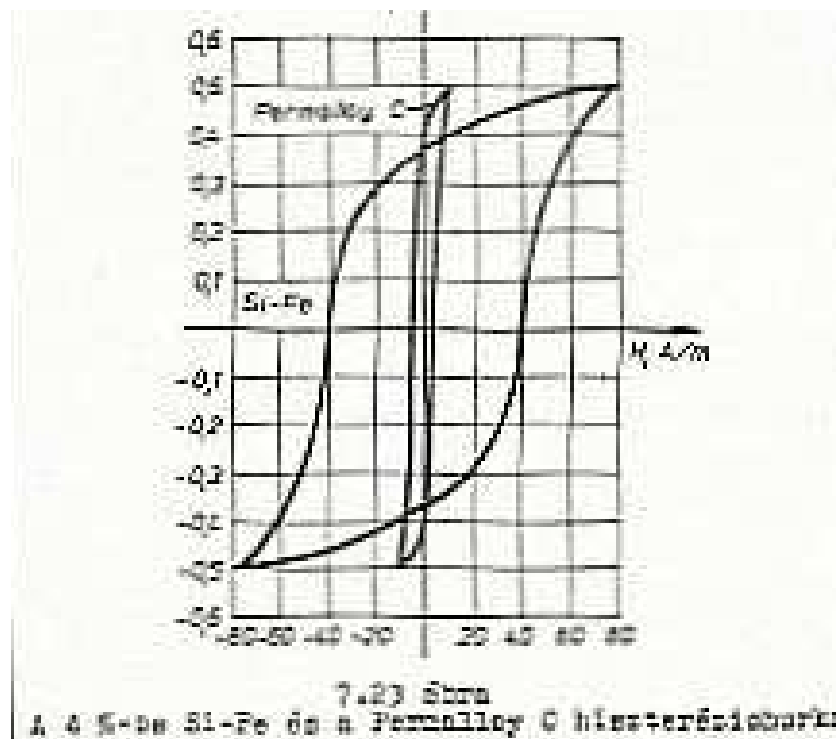
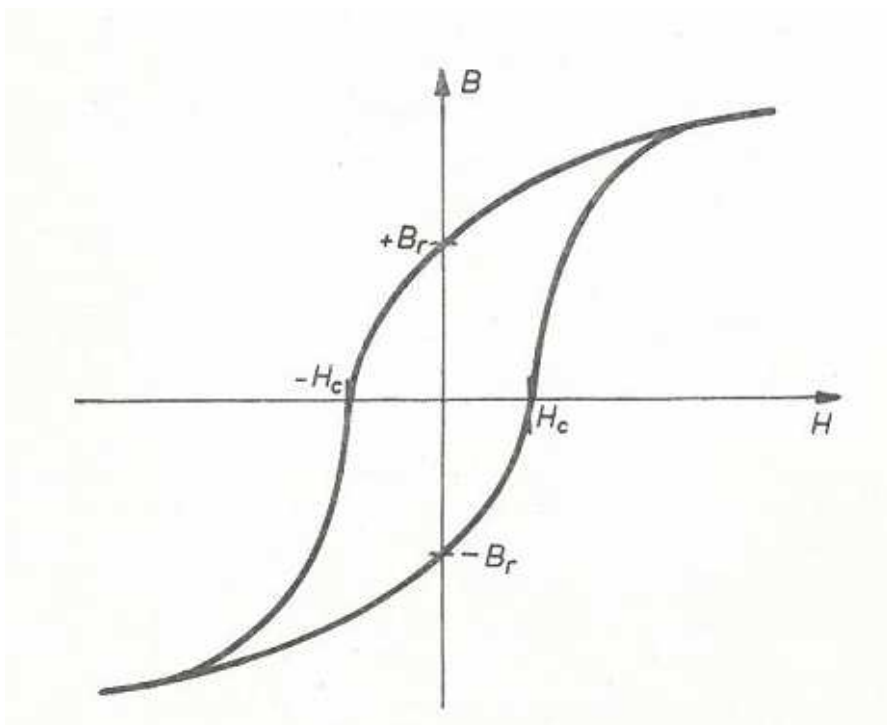
2 – négyzetes

3 – meredek

4 – telítési

5 – paramágneses ($\mu_r=1$)

Hiszterézis

Visszamaradó mágneses indukció: remanens indukció (B_r). A megszüntetéséhez szükséges térerősség a koercitív térerősség vagy koercitív erő (H_c). A mágnesben tárolt energia arányos a hiszterézis görbe területével.

Lágy mágneses anyagok: $H_c < 300$ A/m (keskeny hiszterézis) - vasmagok.

Kemény mágneses anyagok: $H_c > 10000$ A/m (széles hiszterézis) – állandó mágnesek.

Mellékhurok

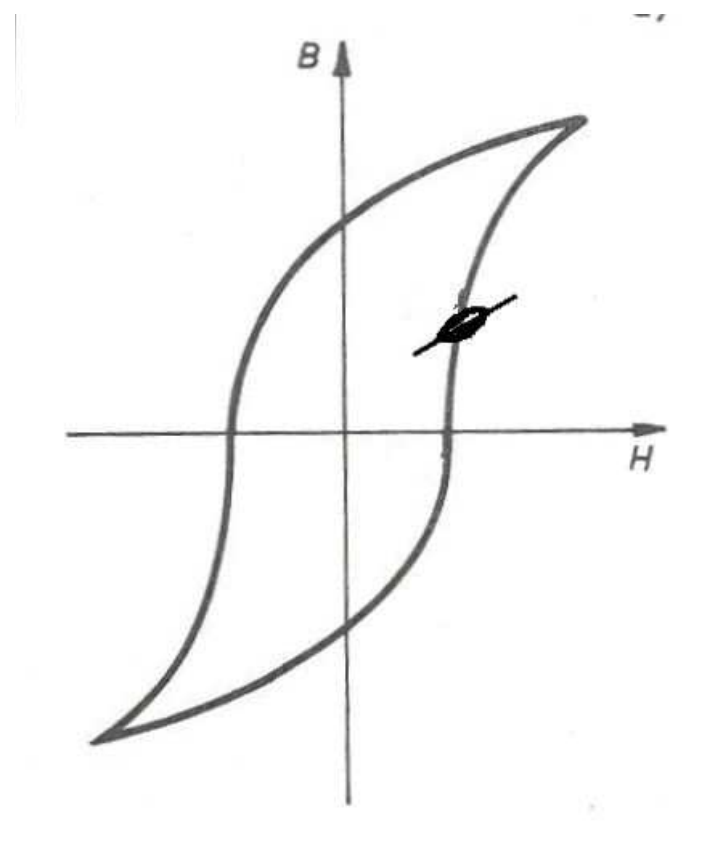
Ha az egyenáramú gerjesztésre (munkapont beállítás) váltó jelet ültetünk, mellékhurok keletkezik.

A mellékhurok végpontjait összekötő egyenes meredeksége a váltóáramú permeabilitást határozza meg, amit inkrementális permeabilitásnak hívnak. Ennek a $\Delta H \rightarrow 0$ határértéke a reverzibilis permeabilitás.

A mágnesezési görbe nonlinearitása torzítást okoz, felharmonikusok generálódnak.

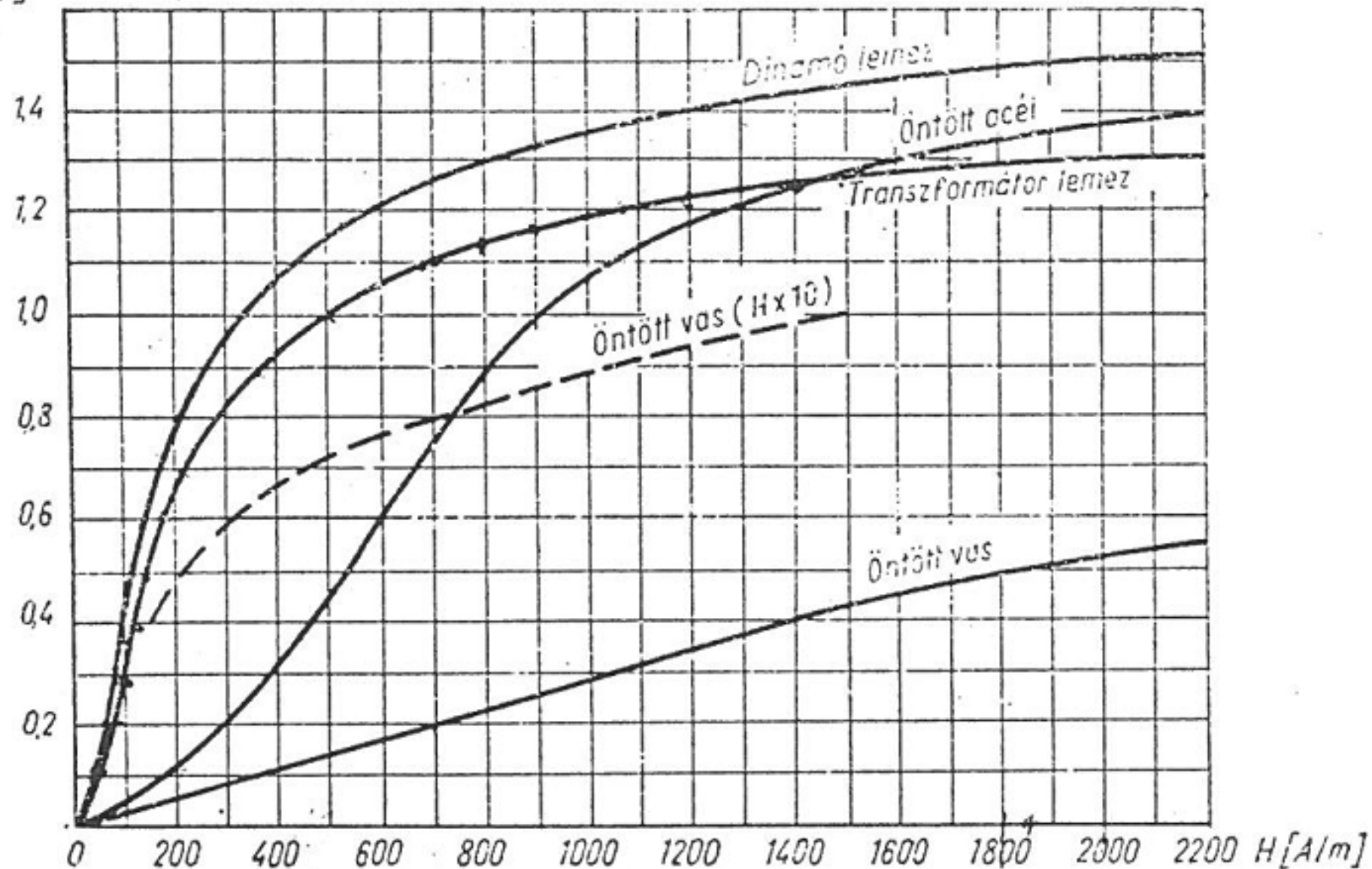
Katalógus:

Lágy mágneses anyagok esetében a mágnesezési görbét (a hiszterézis szélessége elhanyagolható), kemény mágneses anyagoknál a hiszterézis görbe bal felső negyedét adják meg (ez hordozza a tervezéshez szükséges információt).

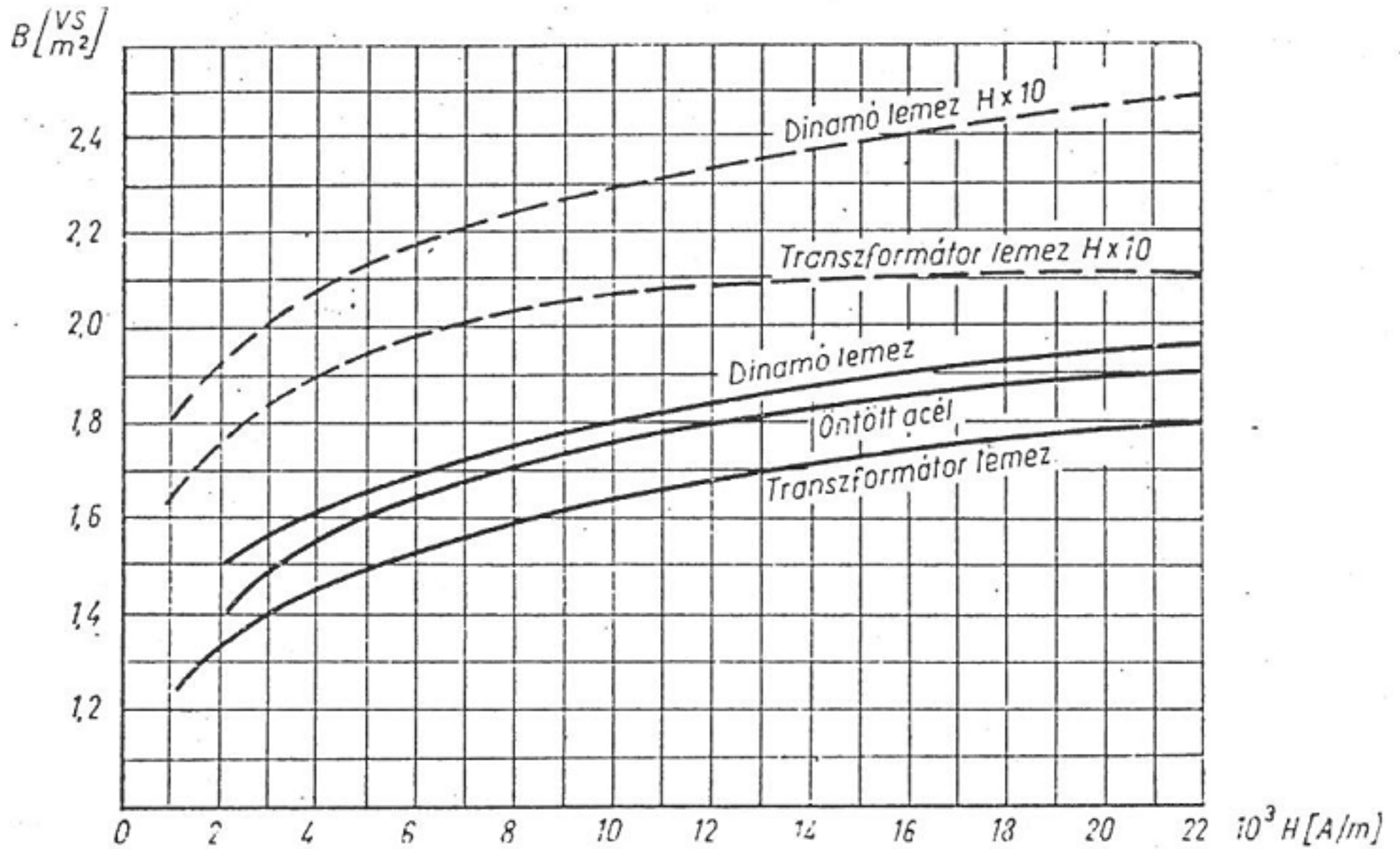

Lágy mágneses anyagok

$B \left[\frac{Vs}{m^2} \right]$

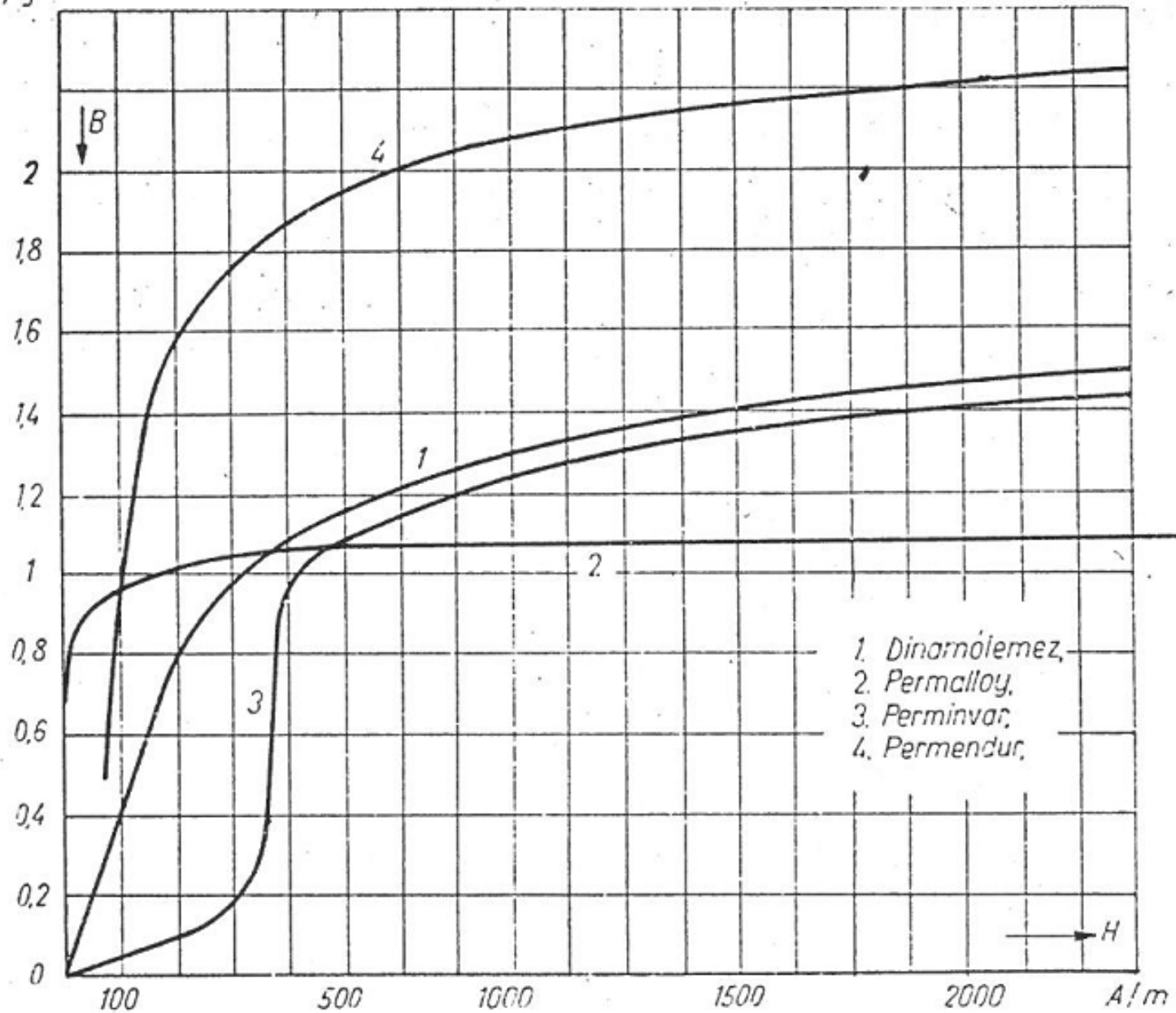

Lágy mágneses anyagok (2)

Lágy mágneses anyagok (3)

$B \left[\frac{Vs}{m^2} \right]$

Lágy mágneses anyagok (4)

Lágy mágnesanyagok szokásos összetétele és jellemzőik

Az összetétel és a jellemzők tájékoztató jellegűek, a technológiával változnak.

A mágnesanyag neve és összetétele	$\frac{B_r}{T}$ $\frac{Vs}{m^2}$	H_c $\frac{A}{m}$	μ_K	μ_{max}
Svéd vas (Fe 99,94%)	0,75	80	250	5 500
Szilíciumvas (Fe 96%; Si 4%)	1,2	40	400	6 700
Permalloy A (Fe 22%; Ni 78%)	0,6	4	9 000	70 000
Permendur 50 (Fe 50%; Co 50%)	1,4	120	8 000	50 000
Mo-Permalloy (Fe 18%; Ni 78%; Mo 4%)	0,5	4	20 000	75 000
Vanádium-Permendur (Fe 48%; Co 40%; V 2%)	1,4	160	800	4 500
Perminvár (Fe 30%; Ni 45%; Co 25%)	0,3	110	350	1 800
Supermalloy (Fe 15%; Ni 79%; Mo 5%; Mn 0,5%; egyéb)	—	0,15	—	1 000 000

Kemény mágneses anyagok

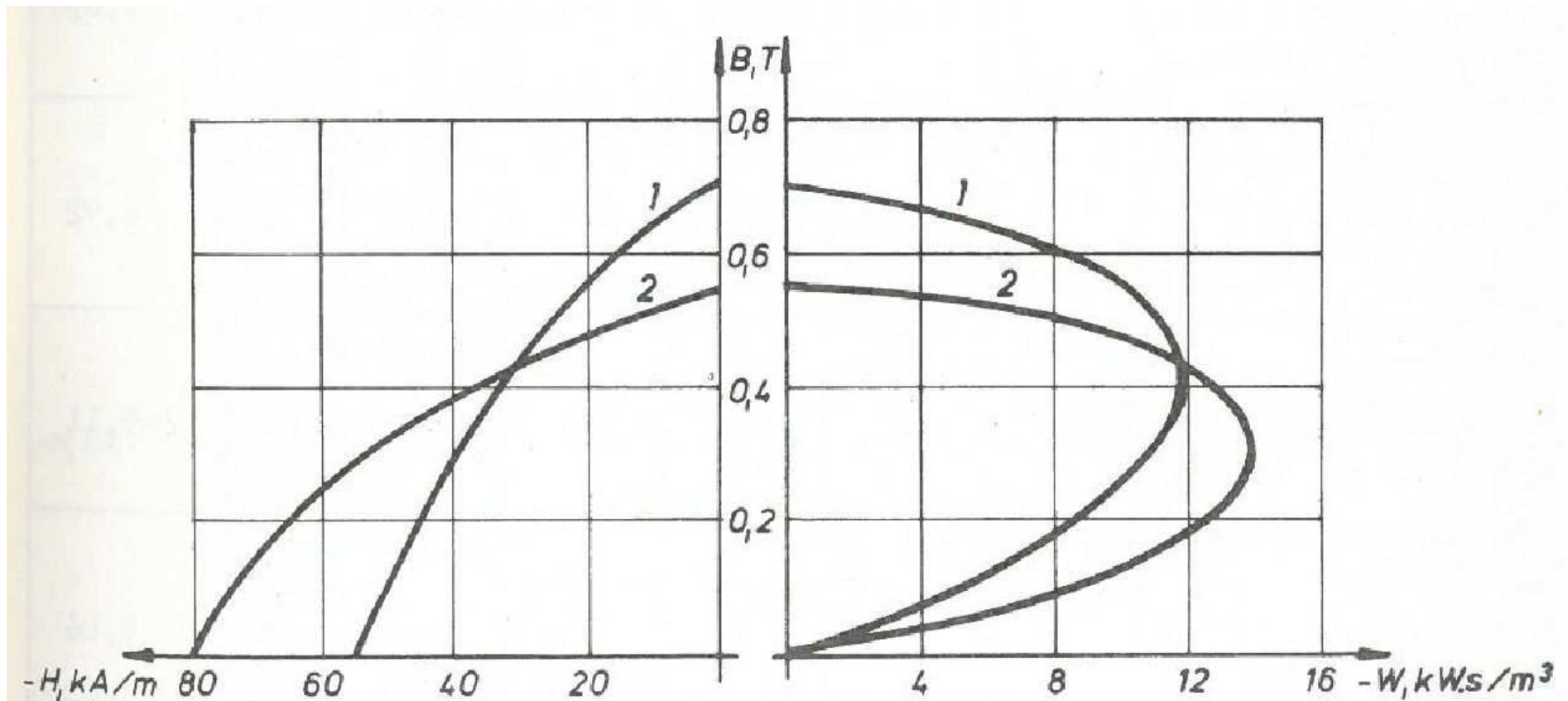
Kemény mágneses anyagok szokásos összetétele és jellemzői
 Az összetétel és a jellemzők tájékoztató jellegűek, a technológiával változnak.

A mágneses anyag neve és összetétele	$B_r \frac{VS}{m^2}$	$H_C \frac{A}{m}$	$\frac{B_r^{IH} C_{max}}{Wattsec}$ $\frac{1}{m^3}$
Szénacél (Fe 99%; C 0,9%)	0,65	4 800	—
Wolfram mágnes (Fe 94%; W 5%; C 0,6%)	1,1	5 200	2 400
Króm mágnes (Fe 95%; Cr 4%; C 0,6%)	0,9	8 700	2 400
KS-mágnes (koercit) (Fe 53%; Co 35%; W 7%; Cr 3,5%; C 0,9%)	1,0	18 500	7 200
MK-mágnesek (Fe 58%; Ni 29%; Al 13%)	0,6	44 000	11 000
Alnico (Fe 54%; Al 10%; Ni 17%; Co 12,5%; Cu 6%)	0,72	43 000	13 000
Platin-Cobalt mágnes (Pt 77%; Co 23%)	0,45	200 000	30 000
Vicalloy (Fe 33%; Co 52%; V 15%)	1,0	20 000	—

Kemény mágneses anyagok (2)

A hiszterézisgörbéből megszerkeszthető a mágnesben tárolt energiasűrűség az indukció függvényében. Minél nagyobb a tárolt energia, annál nehezebb a mágnezt átmágnesezni.

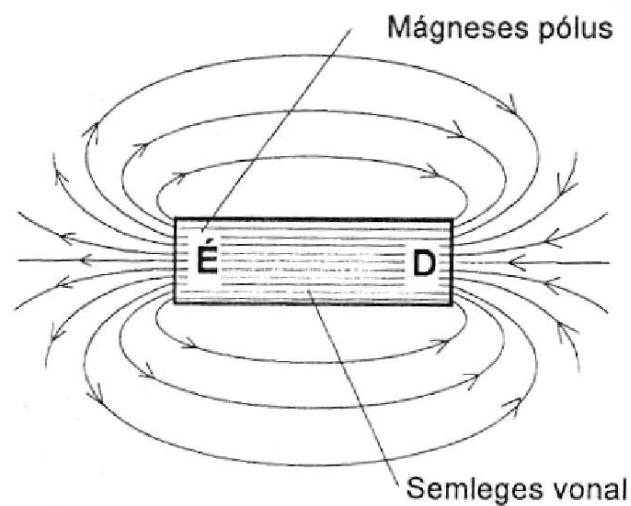
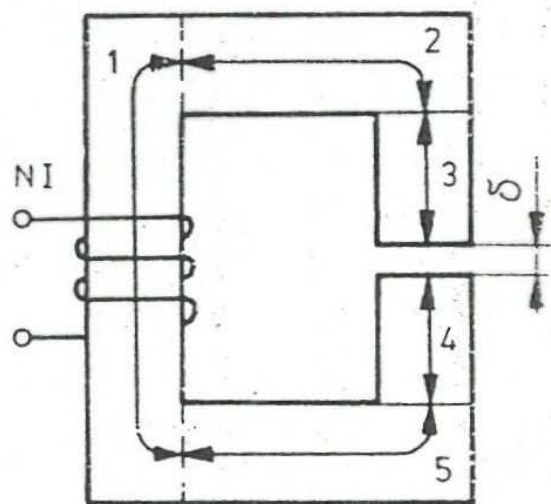
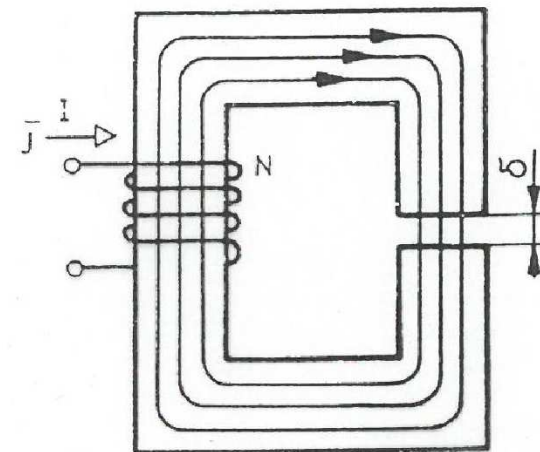
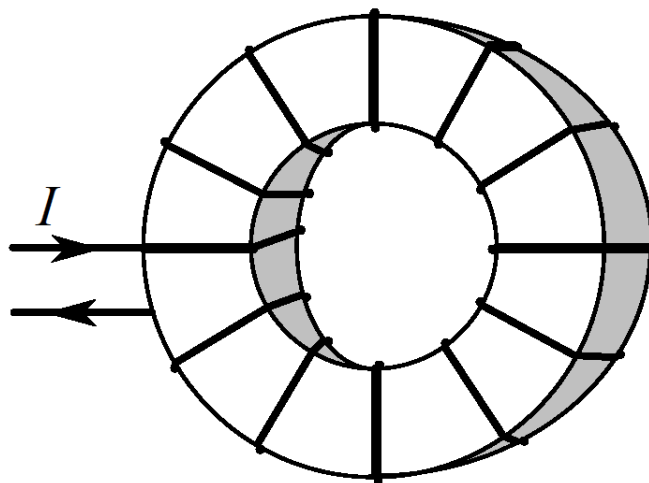
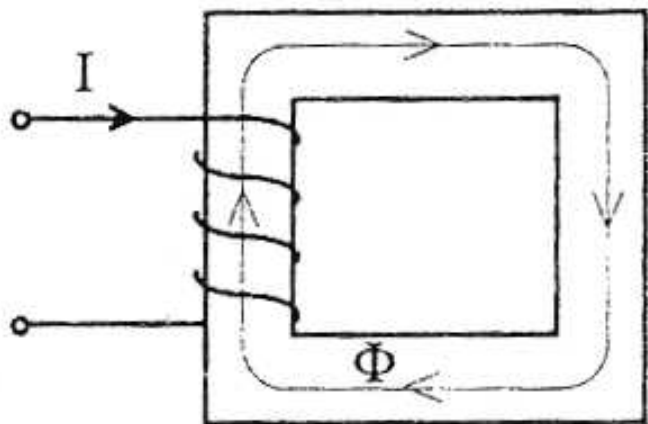
7.46 ábra
Öntött mágnesek jelleggörbéi
1 Alnico; 2 Ticonal

Jellemző indukció értékek

Jelenség	Mágneses indukció [Vs/m ²]
Föld mágneses tere	$\sim 6 \times 10^{-5}$
Erősáramú vezeték közelében	$\sim 10^{-4}$
Mágneses rögzítés	$\sim 10^{-3}$
Légmagos tekercs	$\sim 10^{-2}$
Mágneskapcsolók	0,05-0,1
Állandó mágnesek	0,05-0,1
Forgótekercses műszer	0,15
Villamosgép légrése, transzformátor	~ 1
Mágneses rezonanciás képalkotás, MRI, (gyógyászat)	$\sim 1,5$
Szupravezető mágnesek	10-20

Mágneses körök

Minden elrendezés, ahol zárt indukcióvonalak vannak, mágneses körnek tekintendő.

Analógia az elektromos áramkörökkel

Analóg mennyiségek

Elektromos áramkör	Mágneses kör
Feszültség U	Gerjesztés $\Theta = NI$ (Mágneses feszültség)
Áram I	Fluxus Φ
Áramsűrűség J	Indukció B
Ellenállás R	Mágneses ellenállás R_m
Térerősség E	Térerősség H

Összefüggések

$U = IR$	$\Theta = \Phi R_m$
$R = \rho \cdot l / A$	$R_m = 1 / \mu_0 \mu_r \cdot l / A$
$E = U / l$	$H = \Theta / l$

Érvényesek a Kirchoff törvények is: csomóponti és hurok törvény.

Alkalmazás

Egyen- és váltóáramú generátorok

Villanymotorok, elektromágnesek, stb.

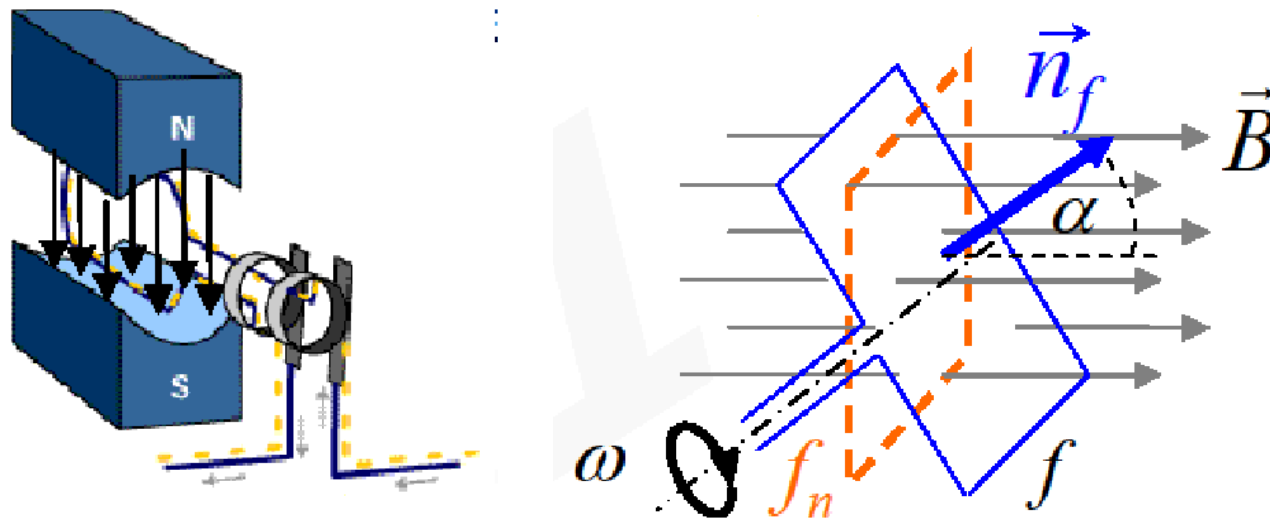
Elektronikus alkatrészek (pl. jelfogók, csöngők)

Érzékelők, jeladók (pl. mikrofon, hangszóró, sebesség mérés, stb.)

Adattárolás

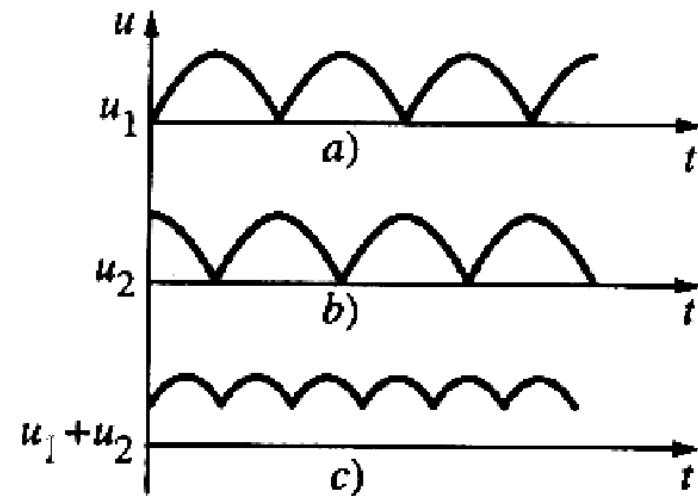
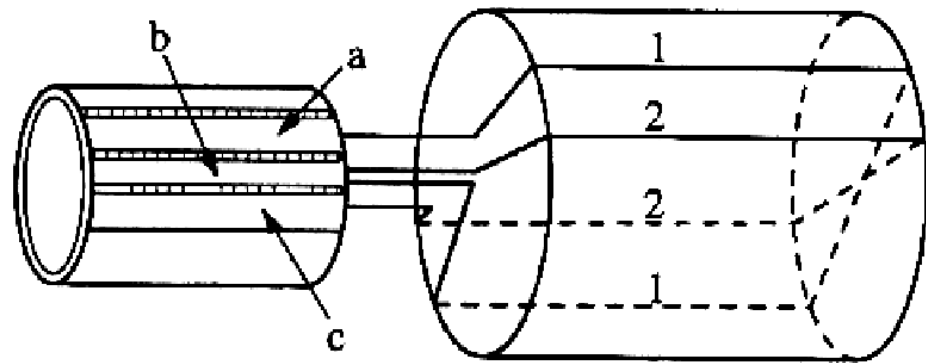
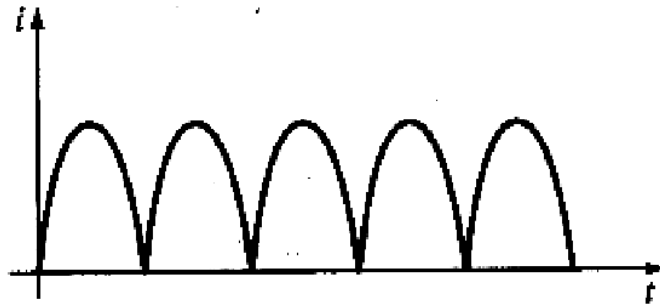
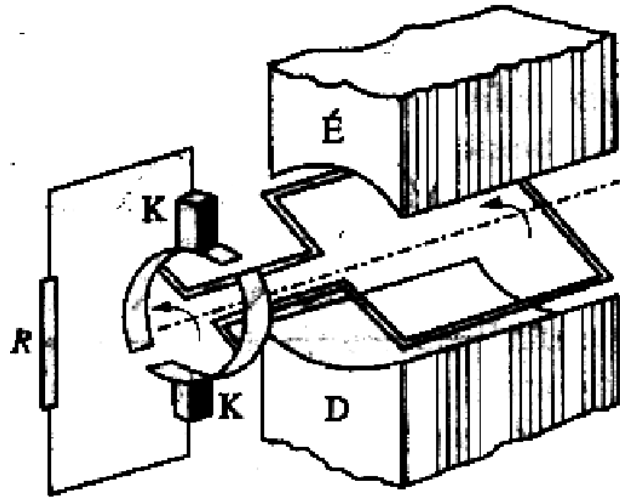
Anyagvizsgálat, egészségügy

Váltóáramú generátorok

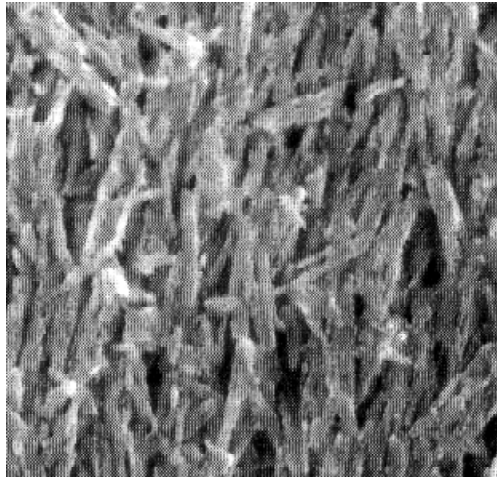

Háromfázisú generátornál 3 db 120° -onként elhelyezett tekercs.

Egyenáramú generátorok

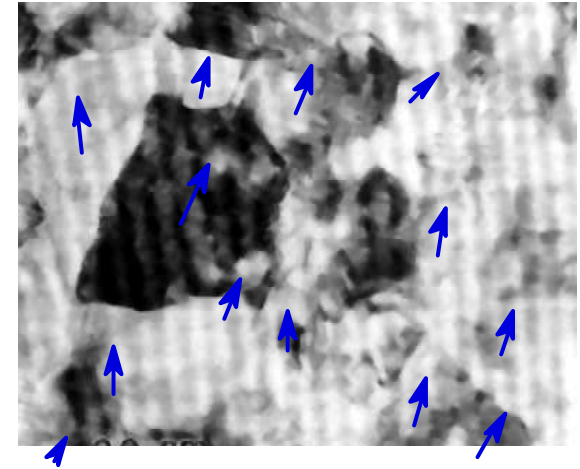

Mágneses adattárolás

~2.5 μm

Fe_2O_3 tűkristályok
mágnesszalag, floppy
(mágneses momentumok
a tű irányában állnak (+/-))

~60nm

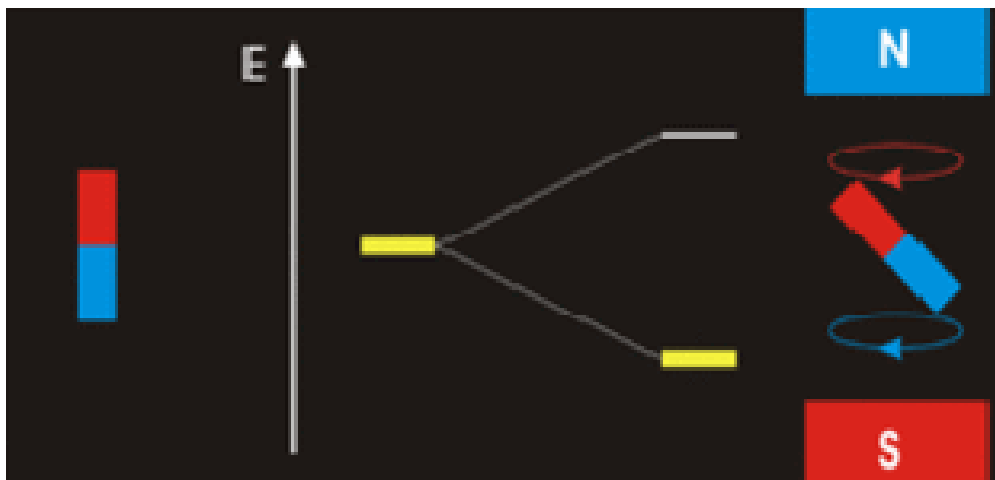
CoPtCr vagy CoCrTa ötvözet
merevlemez
(10-30 nm-es domének)

Anyagvizsgálat

Mágneses magrezonancia (nuclear magnetic resonance NMR)

Mágneses térben az atommagok saját mágneses momentumai (spinjei) két különböző energia állapotot vehetnek fel.

Rádiófrekvenciás fotonokkal (60–1000 MHz) gerjeszteni lehet a spint a magasabb energia állapotba – erős abszorpció.

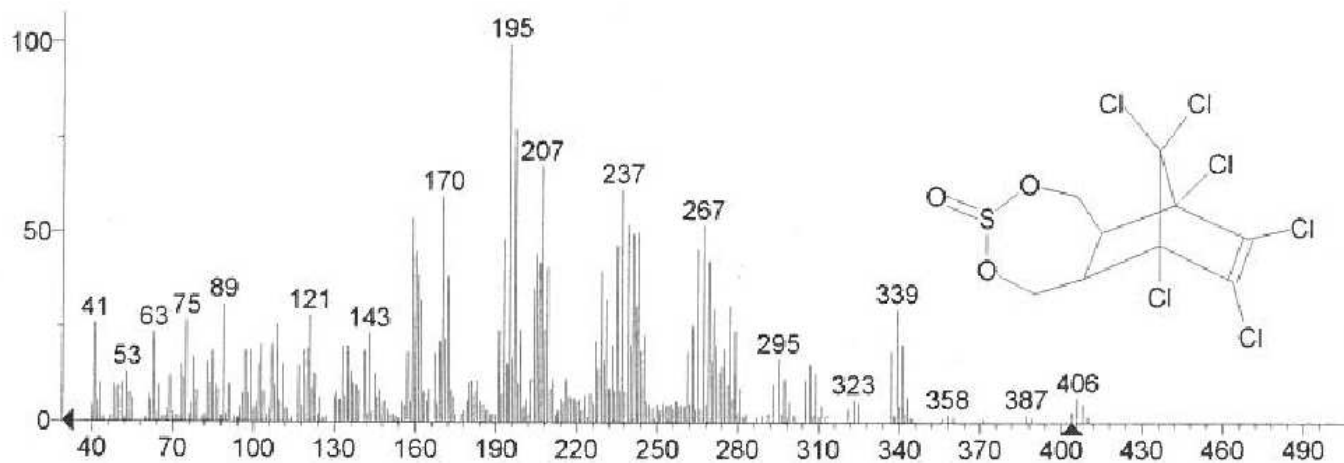

Mágneses magrezonancia (2)

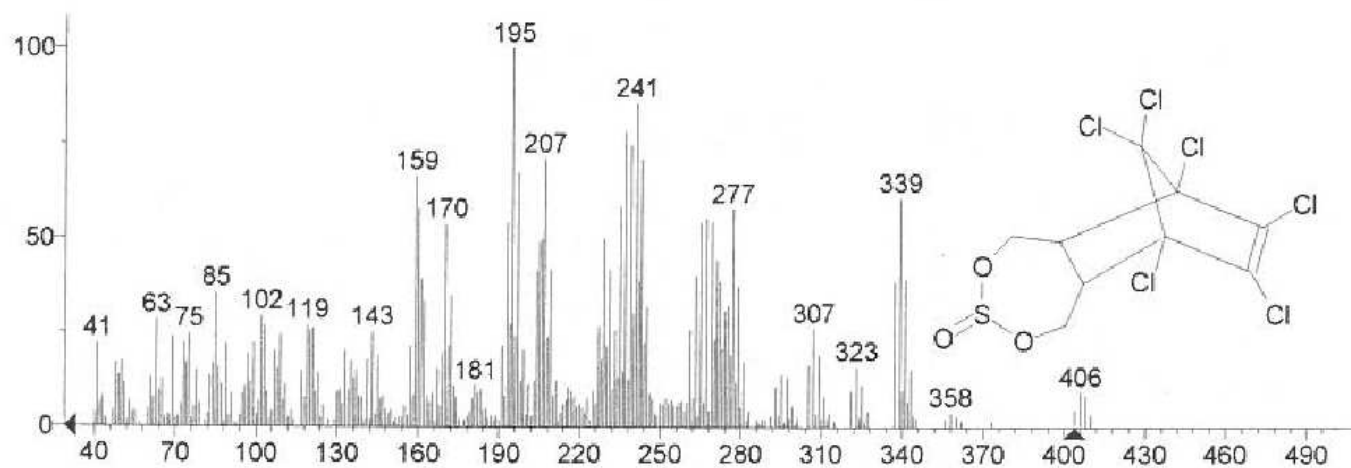
Hit 1 : Endosulfan

C₉H₆Cl₆O₃S; MF: 884; RMF: 903; Prob 41.9%; CAS: 115-29-7; Lib: replib; ID: 23588.

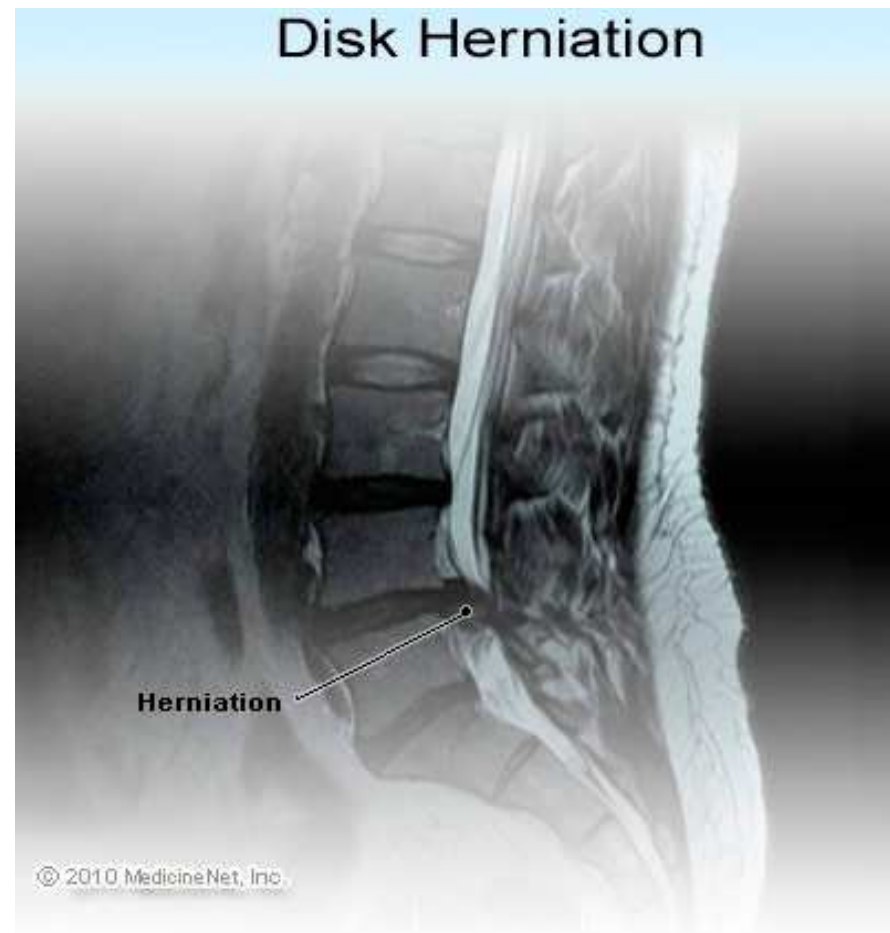

Hit 2 : Endosulfan II

C₉H₆Cl₆O₃S; MF: 881; RMF: 897; Prob 37.0%; CAS: 33213-65-9; Lib: mainlib; ID: 122069.

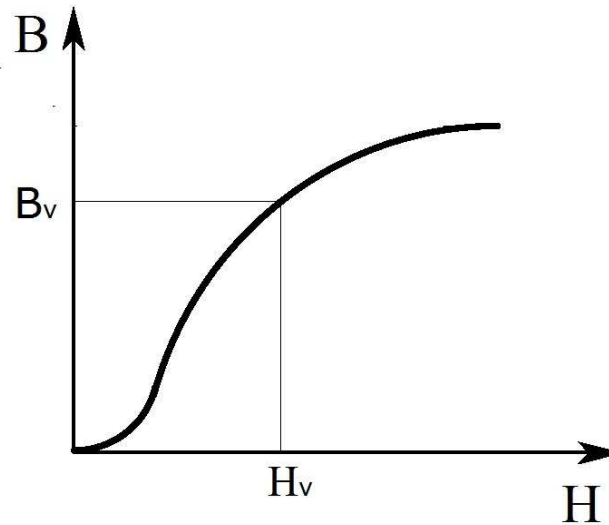
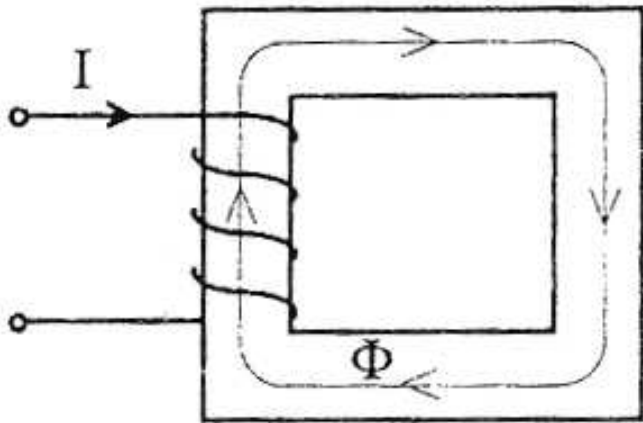

Mágneses rezonanciás képalkotás (magnetic resonance imaging MRI)

Mintafeladatok

1., Lágyvasas zárt mágneses kör

Ismert:

menetszám N ,
gerjesztőáram I ,
vas hossza l_v ,
mágnesezési görbe

Kérdés:

indukció B_v ?

Megoldás

Gerjesztési törvény:

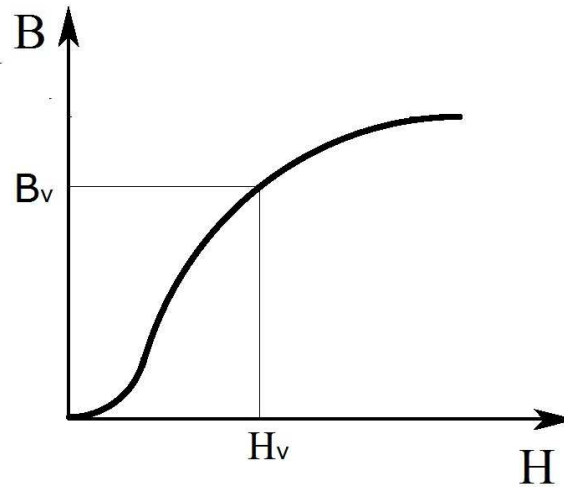
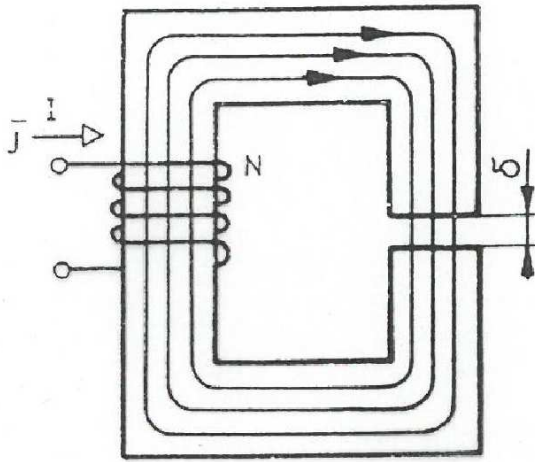
$$H_v l_v = NI$$

Innen:

$$H_v = NI / l_v$$

H_v -t bejelölve B_v leolvasható a mágnesezési görbéről.

2., Lágyvasas mágneses kör légréssel

Ismert:

menetszám N ,

indukció B_v

vas hossza l_v ,

légrés hossza δ

szóródási tényező τ

mágnesezési görbe

Kérdés:

gerjesztőáram I ?

Megoldás

Gerjesztési törvény:

$$H_v l_v + H_l \delta = NI$$

B_v -t bejelölve H_v leolvasható a mágnesezési görbéről.

$$H_l = B_l / \mu_0 = B_v / (\tau \mu_0)$$

H_l -t és H_v -t a felső egyenletbe helyettesítve:

$$H_v l_v + B_v \delta / (\tau \mu_0) = NI$$

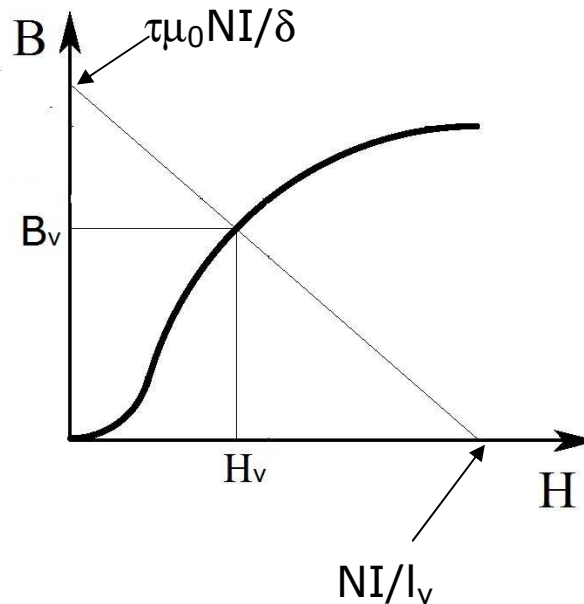
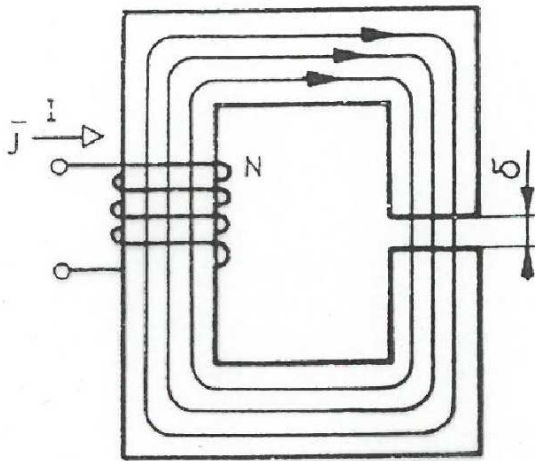
Innen az áramerősség:

$$I = [H_v l_v + B_v \delta / (\tau \mu_0)] / N$$

A szóródási tényező azt mutatja meg, hogy a légrés effektív keresztmetszete hányszorosa a vasénak:

$$\tau = A_{\text{leff}} / A_v$$

3., Lágyvasas mágneses kör légréssel

Ismert:

menetszám N ,
gerjesztőáram I
vas hossza l_v ,
légrés hossza δ
szóródási tényező τ
mágnesezési görbe

Kérdés:

indukció B_v ?

Megoldás

Gerjesztési törvény:

$$H_v l_v + H_l \delta = NI$$

$$H_l = B_l / \mu_0 = B_v / (\tau \mu_0)$$

H_l -t a felső egyenletbe helyettesítve:

$$H_v l_v + B_v \delta / (\tau \mu_0) = NI$$

Innen az indukció:

$$B_v = \tau \mu_0 / \delta \cdot (NI - H_v l_v)$$

Ez egy negatív meredekségű egyenes egyenlete.

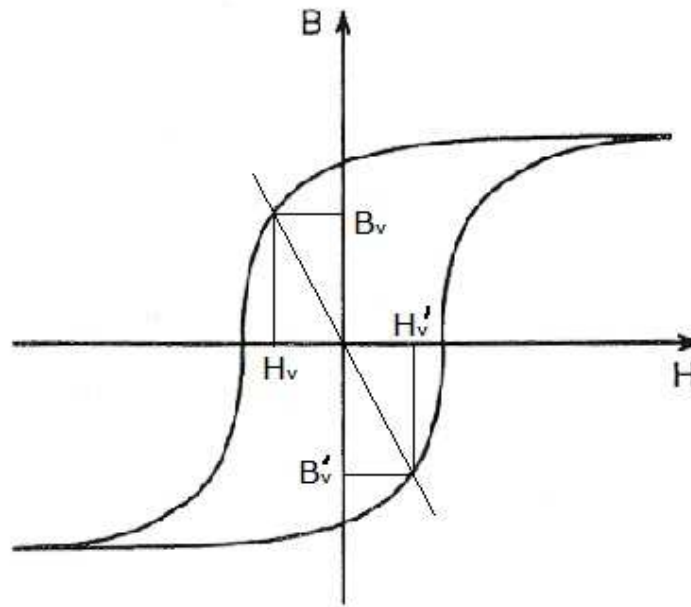
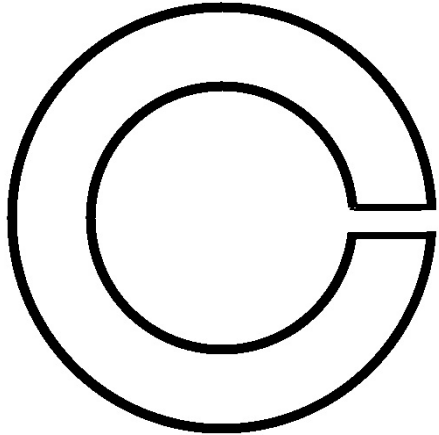
Szerkesztése:

$$\text{Ha } B_v = 0, H_v = NI / l_v$$

$$\text{Ha } H_v = 0, B_v = \tau \mu_0 NI / \delta$$

Az egyenes és a mágnesezési görbe metszéspontja meghatározza B_v és H_v értékét.

4., Állandó mágneses kör

Ismert:

mágnes hossza l_v

légrés hossza δ

szóródási tényező τ

histerézis görbe

Kérdés:

indukció a légrésben B_l ?

Megoldás

Gerjesztési törvény:

$$H_v l_v + H_l \delta = 0$$

$$H_l = B_l / \mu_0 = B_v / (\tau \mu_0)$$

H_l -t a felső egyenletbe helyettesítve:

$$H_v l_v + B_v \delta / (\tau \mu_0) = 0$$

Ez olyan negatív meredekségű egyenes egyenlete, amelyik átmegy az origón:

$$B_v = -H_v l_v \tau \mu_0 / \delta$$

Az egyenes és a histerézis görbe metszéspontja meghatározza B_v és H_v értékét.

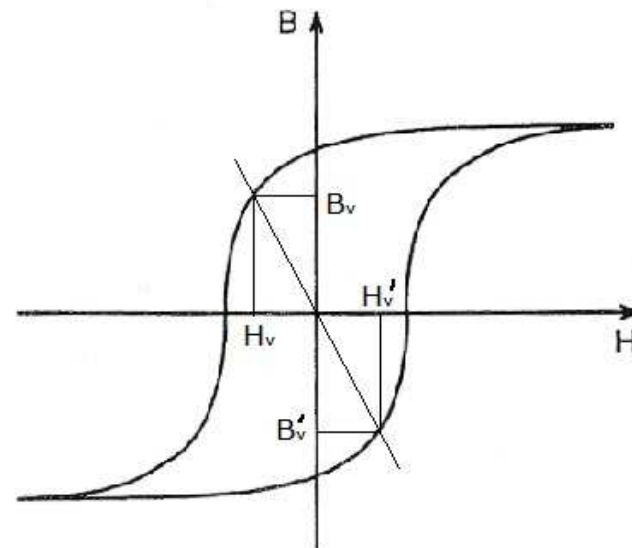
$$B_l = B_v / \tau$$

Sajátságok

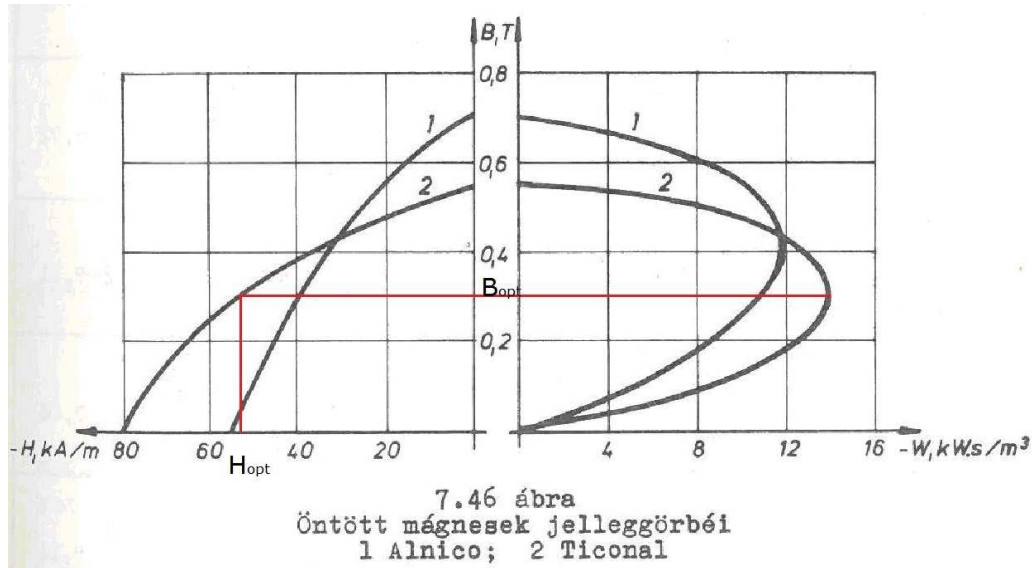
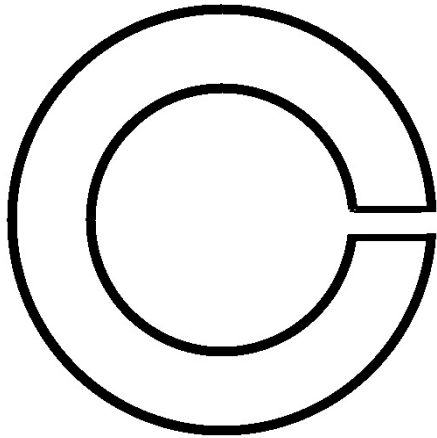
1., B_v és H_v , valamint B_v' és H_v' abszolút értékei megegyeznek, csak ellentétes előjelűek. Hogy melyik érvényes konkrétan, a mágnes pólusainak a helyzetétől függ.

2., A példából látszik, hogy csak a bal felső és jobb alsó negyedek hordoznak a számításhoz szükséges információt. Mivel a görbe tükörszimmetrikus, elég a bal felsőt megadni.

3., Az állandó mágnesben az indukció és a térerősség ellentétes irányúak. Ez analóg a feszültségforrással az elektromos áramkörökben: a feszültségforráson belül az áram és a térerősség iránya ellentétes.

5., Állandó mágnes tervezése

Ismert:

fluxus Φ

légrés hossza δ

szóródási tényező τ

hiszterézis görbe
($B \times H$ szorzat)

Kérdés:

Mágnes optimális

méretei:

keresztmetszet A_v ?

hossz l_v ?

Megoldás

H_{vopt} és B_{vopt} értékeket
hiszterézis görbéből

Gerjesztési törvény:

$$H_{vopt} l_v + H_l \delta = 0$$

$$H_l = B_l / \mu_0 = B_{vopt} / (\tau \mu_0)$$

H_l -t a felső egyenletbe
helyettesítve:

$$H_v l_v + B_{vopt} \delta / (\tau \mu_0) = 0$$

Innen a mágnes
hossza:

$$l_v = B_{vopt} \delta / (\tau \mu_0 H_{vopt})$$

A mágnes
keresztmetszete:

$$A = \Phi / B_{vopt}$$

Ellenőrző kérdések:

- 1., Milyen részecskék között van mágneses kölcsönhatás?
- 2., Mivel kapcsolatos az állandó mágnesesség?
- 3., Milyen vektormennyiségekkel jellemzik a mágneses teret?
- 4., Mi a kapcsolat a mágneses fluxus és az indukció között?
- 5., Mi a kapcsolat a mágneses térerősség és az indukció között?
- 6., Mikor nem hat erő a mágneses térben az árammal átjárt vezetőre?
- 7., Gyorsul vagy lassul-e a töltött részecske mágneses térben?
- 8., Hogy mozog a töltött részecske mágneses térben?
- 9., Milyen irányú erő hat két párhuzamos árammal átjárt vezetőre?
- 10., Mi az eltolási áramsűrűség?
- 11., Hoz-e létre mágneses teret az eltolási áram?
- 12., Létezik-e örvényes elektromos tér?
- 13., Mihozza létre az örvényes elektromos teret?
- 14., Mi az induktivitás?
- 15., Hol végződnek a mágneses erővonalak?
- 16., Milyen a diamágneses anyag?
- 17., Hogy viselkedik mágneses térben a paramágneses anyag?
- 18., Hogy állnak az atomok mágneses momentumai a ferromágneses anyagokban?
- 19., Hogy viselkednek a ferromágneses anyagok mágneses térben?

- 20., Mi a különbség a ferrimágneses és az antiferromágneses anyagok között?
- 21., Mi a remanens indukció?
- 22., Mi a koercitív erő?
- 23., Mire használják a lágy mágneses anyagokat?
- 24., Mire használják a kemény mágneses anyagokat?
- 25., Mi a reverzibilis permeabilitás?
- 26., Mondjon példát mágneses alkalmazásokra!
- 27., Mi az NMR?
- 28., Mi az MRI?